

T.C.
Tarım ve Orman Bakanlığı
Bartın İl Müdürlüğü

DOMATES ve HIYAR
YETİŞTİRİCİLİĞİ

Bartın 2008

DOMATES YETİŞTİRİCİLİĞİ:

Domates insan beslenmesinde büyük bir yeri olan bir sebzedir. Taze domatesin kalori değeri %19 gibi çok düşük olmasına karşın, domatesten elde edilen ürünlerin kalori değerleri oldukça yüksektir. Örneğin ketçapta %106'dır. Kalori değerinin düşük olması taze domatesi iyi bir rejim besini haline getirmiştir. Ayrıca domates insan sağlığı açısından da önemli bir yere sahiptir. Örneğin; beyin hücrelerinin yaşlanmasını yavaşlattığı, bağışıklık sistemini güçlendirdiği, kireçlenmeyi önlediği, saç ve cildi güzelleştirdiği, kalp hastalıklarına ve kansere karşı koruyucu etkisinin olduğu son yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur.

Yetiştirme Tekniği:

a)Toprak ve Toprak Hazırlığı:Domates organik madde açısından zengin, su tutma gücü yüksek tınlı topraklarda yetiştirildiğinde en iyi sonucu vermektedir. Domates yetiştirilecek toprak sonbahardan önce derin bir şekilde sürülmelidir. Kültüvatör ve diskharrow ile işlenmeli ve kesekler iyice kırılmalıdır. Dekara iyice yanmış 2-4 ton çiftlik gübresi verilmelidir. İkinci toprak işleme ise Ocak ve Şubat aylarında yapılmalıdır. Bu devrede toprağa taban gübresi verilmelidir. Taban gübresi olarak Triple Süper Fosfat (TSP) verilir. Bu gübre dekara 12 ile 23 kg. arasında olmalıdır.

b)İklim : Domates tipik bir ılıman iklim bitkisidir.Domates sıcağı seven ancak aşırı sıcağı sevmeyen bir bitkidir.Domateslerde 10 derecenin altında 35 derecenin üzerindeki sıcaklıklarda dölleme olmaz.En

uygun dölleme sıcaklığı 18-30 derece arasındadır. Havalandırma 23 dereceye ulaştığında yapılmalıdır. Domateste fide dikiminde sıcaklığın en az gündüz 12 derece, gece sıcaklığının ise 10 derecenin altına düşmemelidir.

Fide Dikimi ve Üretimi : Sera içindeki toprak işlenip ekim ve dikime hazır hale getirilir. Dikim yapılmadan önce toprak ıslanmalıdır. Domateste F1 hibrit çeşitleri seçilmelidir. Bu fidelerin;

- Verim ve kalitesi yüksektir.
 - Daha erkencidir.
 - Hastalık ve zararlılara dayanıklıdır.
 - Meyve irilikleri homojendir.
 - Besin değeri yüksektir.
 - Sera koşullarında yetiştirilmeye uygundur.
- Bartında Karadeniz ikliminde yazları ılık ve yağışlı kışların ise soğuk ve yağışlı olması neticesinde üretim şekli ilkbahar üretim şeklinde olmalıdır. Yani fide-ler seraya Mart ayının ikinci yarısından sonra dikil-melidir. Soğuk ve don tehlikesine karşı dikim çukur-ları 2-3 gün önceden açılmalı bu şekilde çukur içinin

ısınsması sağlanmalıdır. Dikim aralıkları tek veya çift sıralı dikim uygulamalarına, bitkilerde bırakılmak istenen salkım sayısına göre düzenlenir. Genellikle tek sıralı dikim 100X50 cm.lik ve 70X40 cm.lik, çift sıralı dikim uygulamalarında 90X50X40 cm.lik bitki

sıra araları ve üzeri aralıkları kullanılır. Dikim sırasında fide toprağının fide toprağının fazla ıslak olmaması gerekir zira ıslak toprak sıkıştırma sırasında çabuk betonize olur ve kök gelişmesini aksatır. Seralarda fide dikimi için açılan çukurların bir hizada ve istenen sıra üzeri aralıklarla olmasını sağlamak için dikim sırasının 20 cm kadar üzerinde bir ip (çirpi ipi) gerilir. Bu ipin üzerinde sıra üzeri aralıklarını gösteren örneğin bir tükenmez kalem ile yapılmış işaretler vardır. Dikimden iki hafta sonra boş gaz doldurması yapılmalıdır. 2-3 hafta sonra ikinci çapalama yapılır. Bu devrede bitkiler 30-35 cm boya ulaşmış olur.

Sulama: Dikimi yapılan fidelere mutlaka can suyu verilmelidir. Bitkilerin sulama zamanı gözlem yolu ile bitkinin gösterdiği solma ve sararma gibi belirtilere bakılarak tespit edilir domatestede ilk meyveler görüldüğünde ve ceviz büyüklüğüne gelinceye kadar aşırı sulamadan kaçılmalıdır. Sulama sabah ve akşam saatlerinde yapılmalıdır.

Gübreleme: Domatestede gübre dekara 5-10 ton yanmış çiftlik gübresi, 8-10 kg. saf azot, 6-8 kg. fosfor, 12-15 kg. potasyum verilmelidir. Bu amaçla 15-15-15 gübresinden dekara 54 kg. verilmesi yeterli olacaktır. İlkbahar ve yazın yapılacak gübrelemede amonyum nitrat kullanılması daha faydalıdır.

Ayrıca potasyum nitrat meyve tutum döneminde verilmelidir. Fosforlu ve çiftlik gübresinin tamamı dikimden önce, Azotlu ve potaslı gübrelerin bir kısmı dikimden önce bir kısmı çiçeklenmeden önce bir kısmı da meyve bağladıktan sonra verilmelidir.

Askıya alma: Domatesi askıya almak için dekara 6-7 kg plastik ip yeterlidir. İpler bitkiye alttan 3 veya

4 yaprağın gövdeye birleştiği yerin altından bağlanır. Bağlama işlemi sırasında bitkinin gövdesi sıkılmamalıdır. İpler sera tavanındaki askı tellerine bağlanır. Domatesin sarılcı özelliği olmadığı için büyüme ucunun hatfada bir kez saat yelkovanı şeklinde sardırma işlemi yapılması sağlanır.

BUDAMA :

3 şekilde yapılır.

a) Koltuk alma : Bitki gövdesi ile ana dalların birleştiği yerde

sürgünler meydana gelir.Bu sürgünler 3-4 cm iken alınmalıdır.Sürgünler her 5 günde bir makasla alınmalıdır.

b)Uç alma : Bitki üzerinde bırakılmak istenen son salkımın iki yaprak üstünden bitki ucunun koparılması suretiyle olur.Genel olarak uç alma üretimin bitmesine iki ay kala yapılır.

c)Yaprak alma : Salkımdaki meyvenin kızarma büyüklüğüne geldiği yere kadar olan yaprakların alınmasıdır.Yaprak alma işlemine bitkinin en alt kısmından başlanır.Hasat ilerledikçe salkımlara kadar olan yapraklar alınır.Birbirine gölge yapan ve hava hareketini engelleyen aynı zamanda sararmış-solmuş

Hasat : Domateslerde hasat zamanı pazarın uzaklığına, yol durumuna, ve alıcı isteklerine bağlı olarak saptanır.Domatesler uzak pazarlar için, bazen pembe ve hatta yeşil olumda iken toplanır.Toplama zamanının saptanması için tüketici istekleri de çok önemlidir.Genelde iç pazarımızın tüketicisi tam oluma erişmiş sera domateslerini almak ister.Domatese kırmızı rengini veren lycopene'dir. Meyve olgunlaşmasını

hızlandıran nedenlerden biri ışıktır.Domates meyvesinin önce güneş gören kısmı, 1-2 gün sonra da gölgedeki kısmı olgunlaşır.Domates meyveleri istenilen olum derecelerine ulaştıklarında hemen toplanmaları gerekir. Özellikle kırmızı oluma erişmiş domateslerde olumun ilerlemesi meyvelerin Pazar değerinin düşmesine neden olur.

Verim:Verim çeşitlere, birim alanlarındaki bitki sayısına ve yetiştirmede kullanılan yöntemlere göre değişir. Hibrit çeşidinin kullanılması halinde dekara domates 13-20 ton/ da. arasındadır.

HIYAR YETİŞTİRİCİLİĞİ

Yastıklara tohum ekimim yapılarak fide temin edilmesi son yıllarda yerini viyollere tohum ekimi yapılarak yerini hazır fideye bırakmıştır.

TOPRAK İSTEKLERİ: Kumlu hafif organik maddece zengin topraklar yetiştiricilik için idealdir. Seraların gübrenlenmesinde kullanılan hayvan gübresinin tam yanmış olması gerekir. Ancak pancar posası ile beslenen hayvanların gübresi pek kullanılmaz. Yanmış hayvan gübresi ile karıştırılan toprağın yapılacak toprak tahliline göre alınacak ticari gübreler ile sera toprağının besin maddece eksiklikleri giderilmelidir.

Toprak tahlil yapılmamış ise 100 m² ye 4 kg amonyum nitrat, 4 kg triple süper fosfat verilebilir.

SERAYA DİKİM:

Fideler ortalama 4 yaprak olduğu zaman seraya dikilmelidir. Çift sıra dikim tercih edilerek,

-Geniş sıra arası mesafe 80-100 cm,

-Dar sıra arası mesafe 60-80cm sıra üzeri mesafe 50 cm olarak alın-

malıdır.

Fide dikimi esnasında toprak tavı(nemi) uygun olmalıdır. Seraya dikim işlemi günün serin saatlerinde yapılmalıdır. Dikimi takiben verilen can suyunun içine özellikle çökerten hastalığından korunmak amacıyla fungusit karıştırılmalıdır. (Örneğin can suyunun içine Previcur N isimli fungusitten 100 litre suya 250 ml doz hesabıyla karıştırılarak verilmelidir.)

Dikim yapıldıktan sonra mutlaka danaburnu zararlısı için zehirli yem hazırlanır.Akşamüzeri bitkilerin arasına serpiştirilir.Sonbahar yetiştiriciliğinde (temmuz) 1 gün içinde, İlkbahar yetiştiriciliğinde (şubat-mart) ise 3-4 gün içinde aralıklarla su verilmelidir.Dikimden 1 hafta sonra boğaz doldurması yapılmalı ve karıkların oluşturulması gerçekleştirilmelidir.

ASKIYA ALMA : Bitki sıralarına paralel ilki yerden 10-15 cm, ikincisi 2 metre yüksekten olmak üzere birbirine paralel 2 sıra tel gerilir.Bitkilerin sardırılacağı ipler bu iki askı teli arasında her biri için ayrı ayrı olmak koşulu ile bağlanır.İplere sarılarak büyüyen bitkilerin kendi ağırlıkları ile aşağıya kaymamaları için iplere hafif meyil verilir.

BUDAMA : Topraktan itibaren yerden 30 cm yüksekliğe kadar, gövdede meydana gelecek tüm çiçek ve yan dallar koparılmalıdır.Ancak ana gövdeden meydana gelen yapraklara kesinlikle dokunulmamalıdır.Bitkiler üst tele erişinceye kadar 30 cm'in üzerindeki yan sürgünlerde bir meyve ve meyveden sonra bir yaprak bırakarak koparılmalıdır.Bitkiler üst teli aşınca aynı işlem 2 meyve üzeri 1 yaprak bırakılarak yapılmalıdır.

35 derecenin üzerindeki sıcaklıklar hıyar için zararlıdır.Sera içi sıcaklığı 12 derecenin altına düşürülmelidir.Yeterli havalandırma ve yüksek sıcaklıklarda mutlaka gölgelendirme yapılmalıdır.Gölgelendirme sera naylonunun üzerine kireç sürerek yapılmama-

lıdır..Gölgelendirme üstübeç ile yapılmalıdır.
HASAT : Hıyar meyveleri seralarda haftada 2-3 kez
elle toplanmalıdır.Toplama işlemi büyük bir özenle
yapılmalıdır.Hıyarlar toplanırken meyve dala para-
lel olarak döndürülür ve hızla koparılır.Hıyar ayrıca

bıçakla da toplanabilir.Toplanan hıyarlar ya sepetle-
re, yada tahta veya plastik kasalara konur.Hasadı
yapılan hıyarlar hemen pazarlanmaz iseler 10-12
derecelik sıcaklık ve % 95 nem koşullarında 10-14
gün kadar saklanabilirler.

VERİM :Hıyarda verim ortalaması F1 hibrit çeşitler-
de ülkemiz koşullarında dekara 20-25 ton/da kadar
çıkabilir. Bakım bu verimi elde edebilmek için ön
koşuldur.

BARTIN

İRTİBAT ADRESİ

BARTIN İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRLÜĞÜ

Telefon : 0378 227 02 23 - Faks : 0378 227 12 52

bartin.tarimorman.gov.tr

